

דער זכרון ארבעצעה סעיף בפנים
מאן: פילא יוקה ערעלע

1

אחד זכאל זוכה אנה ומקיימו לכך מדברים בלשון כוכ
אבל לשון נסחר היינו כאלו אינו כדאי לדבר עמו אלא
כאלו מדבר לאחרי, ומזל אורו שנעשו כחייב נספוט
ניהם שכל אחד יש לו אלוהי אחר ותכלית אחר לכך
בנכרים שהם פגודים אומר יקום אני:

8 כוב יע

כי וסיתך אחיך בן-אמך או-בנה או-בתך או |
אשת חיקך או רעך אשר פנפשוך פסתר לאמר
גלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת
אתה ואבתיך:

9 ער יע

אשר כנפשך. זה חניך

10 יע נהים

ועתה לא-אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים
וישימני לאב לפרעה ולאדון לכל-ביתו ומשל
בכל-ארץ מצרים:

11 ער יע

(ח) לאב. לתנך ולפטרון:

12 חנין סיק השמחה יע - ימאק

(מה, ח) ועתה לא אתם שלחתם אתי
וגוי וישמני לאב לפרעה וגוי, וברשי
לאב לחבר ולפטרון, עכ"ל, כלומר
שהפירוש של "אב" על פי התורה הוא
חבר ופטרון, להיות לבנו החבר הכי
טוב, וכדכתיב בפרשת מסית (ראה
יגז), "או רעך אשר כנפשך" וברשי
הביא דברי הספרי (פיסקא פז) זה
אביך. ועוד מוטל על האב להיות
השומר והפטרון הכי נאמן לבנו.

13 IN: IS I: 31

ויאמר יעקב לאחיו לקחו אבנים ויקחו אבנים
ויעשו-גל ויאבלו שם על-הגל:

14 ער יע

(מו) לאחיו. הם בניו שהיו לו אחים
נגשים אליו לזרה ולמלחמה (כ"ר עד יג):

12

1 קולבות כ"ב - כ"ב

ויאמר יצחק אל-בנו מה-זה
מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה יהיה אלהיך
לפני: ויאמר יצחק אל-יעקב גשה-נא ואמשך
בני האתה זה בני עשו אם-לא: ויגש יעקב
אל-יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב
ומננים ידי עשו:

2 ער ססוק כ"א

(כא) גשה נא ואמשך. אמר
יצחק בלבו, אין דרך עשו להיות שם שמים
שגור נסיו, וזה אמר כי הקרה הי' אלהיך:

3 ער ססוק כ"ב

(כב) קול יעקב. שמדבר בלשון ש מחנונים,
קום נא, אבל עשו בלשון קנטוריה דבר, יקום
אני:

4 קולבות כ"ב - כ"ב

ויאמר
יעקב אל-אביו אנכי עשו בכרך עשיתי כפאשר
דברת אלי קום-נא שבה ואכלה מצידך בעבור
תברכני נפשך:

5 קולבות כ"ב - כ"ב

ויעש נס-הוא מטעמים ויבא לאביו
ויאמר לאביו יקם אבי ויאכל מציד בנך בעבר
תברכני נפשך:

6 קובת אמת - ר"ב יתן אצל - קולבות

קום נא, כן דבר עמו יעקב בדרך שנני' מדברים אל חנוניהם ואלו.
אבל עשו הי' מדבר עם חניו בלשון נסחר יקום חני כדרך
שהנכרים מדברים [ח].

7

קובת נסה - חספ סופר

*קום נא, הגאון הסקיד עשו' כחן אלעזר זל"ל אחר יעקב
דבר עמו בלשון כוכה קום נא כדרך שנני' ישראל
מדברים אל אבותיהם מוז, אבל עשו הי' מדבר עם
חניו בלשון נסחר יקום חני כדרך שהנכרים מדברים,
ועני הגאון זל"ל הסביר בלשון כוכה מורה קצות ודיוק
כמו שאנו מדברים אל הסי"ה שאנו דבוקים צו כלאמר
ואם מדברים וע"כ ישראלים שמדבוקים זה צום כחף

ללמד דעת את כל חכם לב, מלמד תורה לעמו ישראל או חכמה ומוסר. יהיה זה קלל גדול בידם. כי הפנס דברי פיהם בלב שומעיהם קחצי גבור שנונים - לשמר ולעשות בקל לב ובקל גפש, או לקלי הפנס, רק להשמעות אונים, ואחרי כן יהיו הדברים ההם רפויים בידם והולכים אחרי גוס - הגה פנה הדבר מלוי: הלא הוא כי כל דבר ודבר, כפי מוצאו אשר מקונו יצא, כן יהיה הלכו ומנתתו אשר שם גינת, והוא, כי אם יהיו הדברים היוצאים מפיו המלמד תורה או מוכיח במישור - מקרב לבו, כן מהלב נסעו ועד לב שומעיהם ילכו קחצי גבור שנונים, ושם גינתו לשמר ולעשות בקל מאמצי כח, אך אם אשר יוציאם לא יהיה מקרב לבו, כי אם פה אל פה ידבר - גם בלקתם לאוני שומעיהם, בחוץ יצמדו ופרי כל יעשון.

21

20

במקור ס' - ס' - ס'

ואתה את הלוים תחת כל בכור בכני ישראל - ואתה את הלוים נתנים | לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את עבדת בני ישראל באהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בכני ישראל גוף בגשת בני ישראל אל הקדש:

21

מקור: פל

(יח) ואחת את הלוים תחת כל בכור, שאם היו כל הבכורים עובדים יהיה בהם גוף, שהרי אביו של זה הבכור שגא הוא לא היה בכור ולא אבי אביו ולא הורגלו בעבודה, ולכשיבא לעבוד לא יהא בקי ונזהר בה ויעשה שלא כהוגן, ויגוף, כמו שמצינו בנרב ואביתא²¹, אבל הלוים כיון שגבחרו תמה ובניהם ובני בניהם לדורות הורגלו והותרו בעבודתם לעשותה כמשפט, ולכך אמר הכתוב: לא יהיה ללוי חלק ונחלה²² וגו' שלא יתעסקו בשום מלאכה רק בעבודת הקדש כן ילמד דינו * למלאכת חוץ, ועיי כן יהיו זרועותיו ואצבעותיו עבות וקשות ולא יוכל לכוון את הנבל ותכנור וקלסלו השיר, לעבוד את עבודת בני ישראל, עבודה שהיתה מוטלת על בני ישראל לעשות, ולא יהיה בכני ישראל גוף, באחד מבני ישראל, דוגמא: ואם שלש אלה לא יעשה לה²³, ויקבר בערי גלעד²⁴, ועל עיר בן אתונות²⁵.

22

מקור: פל

(יח) שאלה: באיזה אופן יש לטפל בבניה של "דרך ארץ" היום, בבית וגם בבית ספר?

תשובה: מורי ורבותי, אם רוצים להשפיע על הילדים "דרך ארץ", ההכרח הוא שהילדים יראו את ההנהגה של דרך ארץ אצל אביהם ואמם. ההורים צריכים "לכבד" את הילדים בזמן שמדברים עמם ובעת שמבקשים מהם משהו.

וזה מה שראיתי אצל אמא שלי, עליה השלום כמה אסירת תודה חיתה, כאשר הילדים סלקו משהו מעל חשלחן בליל שבת אחר הסעודה. היא ממש בירכה אותנו והודתה לנו כל כך עבור זה. והרי בדרך כלל בערב שבת, האם טרודה מאד וגם עייפה, אבל אמי ע"ה, בעת שבקשה משהו מאת הילדים בערב שבת, חיה הכל תמיד בדרך כבוד, ולעולם לא

מקור: פל - ס' - ס' (מקור: פל)

ויאמר יעקב לאחיו לקמו אבנים. ופירש רש"י לאחיו הם בניו, שהיו לו אחים נגשים לצרה וכו'. למדנו שיעקב אבינו עליו השלום היה מחשיב את בניו כאחיו, וכן ראוי לאב שיחשיב בניו גדולים כאלו הם אחיו, ובוזה יהיו שקטים ושאננים. וזהו הרמז (שמביא בספר חסידים סימן שמ"ג) כתיב הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, "אחים גם" בנימטריא בנים. (ברית עולם)

16

מקור: פל - ס' - ס'

שמוג כתיב (תהלים קלא א) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, אחים גם בנימטריא בנים

17

מקור: פל - ס' - ס' (מקור: פל)

ראיתי כתוב בס' לילי תורתך: סיפר ראש ישיבה אחד שפעם נתקל בבחור שסבל בבית הוריו מיחס קפדן ונוקשה. שוחח עם ההורים, וטענו שזו הדרך הנכונה. יתכן שאתם טועים, ודרככם שגויה, טען ראש הישיבה, כואו ונשמע דעת תורה. עלה אתם אל מן הרב שך וצ"ל, נענה מן ואמר: "התורה הקדושה הטילה על ההורים חקדיו כפול, של הורים ושל מחנכים, זה כפל חקדיו שיש בו כעין סתירה: ההורים מרעיפים אהבה, "כרחם אב על בנו", ואילו כרב אביו "ורוק מרה בתלמידים", חייבו שיהא מורא הרב כמורא שמים, וכל תלמיד שיושב לפני רבו ואין שפתיו נוטפות מרירות תיכונתו: גם במשימה כפולה זו, הורו לנו מה יגבר על מה: "תינוק ואשה תחא שמאל דוחא רימין מקרבת", שתעיקר הוא הקידום.

שמענו ההורים. אבל מן המשיך ואמר: "כל זה היה בזמנים עברו, עד לתקנת רבי יחזקאל בן גמלא. אך מאז, הופרדו התפקידים: האב מינה את המלמד, ולאחר מכן את ראש הישיבה, כשלוחו ללמד את בנו תורה, והוא עצמו נוהג וחקדיו אחד בידו. אחד בלבד: להרעיף חום ואתכת על בנו!"

וכאן פנה מן אל ההורים, והורה: "בבית, תנהגו עמו כשיא האהבה תבואו לקראתו בכל דבר שניתן. תקנו לו כל צרכיו, תכינו עבורו אוכל כראוי • הישיבה כבר תתקן אותו, המשיגיה ישים עליו עין, יוכיח אותו וידריך אותו. הבית חייב לתקין חום - שאם לא כן, עלול הוא להפשו במקומות אחרים" ע"כ.

18

19

ויהיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום עלי לבקרה: ושוננתם לבניד ודברתם גם בשבתת בבייתך ובלקתת בדרך ובשכבת ובקומת:

מקור: פל - ס' - ס'

(ו-ו) ויהיו הדברים האלה וגו'. [ו] בשבת לב אל מלת ושוננתם לבניד ולא אמר ולמדתם. יהיה הענין, כי בא

שראו שהיו עוסקין בחורה וראו שאפילו הכי נאבדה הארץ, לפיכך שממו עליה הכל ולא ידעו לפרשו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו שהוא יודע כל הנסתרות וידע שלא היו מברכין עליה תחלה, מפני שלא היתה חשובה בעיניהם רק עסקו בה באומנות בעלמא ושללא לשמה:

25

25

The Mashgiach on 265-267
Rav Meir Chodosh

HIS SCHOOL OF EDUCATIONAL THOUGHT WAS EXTREMELY FUNDAMENTAL, and it did not stick to conventional wisdom. From time to time,

Not to Catch Him "Red-Handed"

therefore, he was original in his approach, paving new and previously unthought-of directions.

He explained: "People think that a good mashgiach is one who succeeds in catching a student in the act of committing a 'crime.' Educators consider it a success when they have a chance to catch a student 'red-handed.' But this is a grave error: If you catch a person and scold him, he immediately becomes defensive, like a citizen standing in front of a police officer, and he will try to justify himself with all sorts of excuses. This is certainly no way to achieve remorse and correction!

"Moreover, as long as the student believes that his fault hasn't been detected, there's still a good chance that, the next time around, his sense of shame will conquer his yetzer hara — because he still has 'something to lose'...

"Therefore, you must always give the student an opening to return through, in order to begin to change and grow."

Decades later, when R' Rosenberg consulted with him about a case of theft in the dormitory of his girls' school, Father instructed him not to insist that the girl admit to her crime. "You have to give a person a 'fig leaf to hide behind,'" he said.

Our brother, R' Aharon Dovid Chodosh (mashgiach in Yeshivas Mir), relates:

"Father always emphasized to me, as well as to his students and other teachers of Torah and mussar, that we must see the good side in every student. He would say, 'The student you catch in improper behavior — is a student you've lost.'"

Two generations of "Mashgiachs":
R' Meir Chodosh and his son, R' Aharon Dovid

ing, accepting, and changing. From the moment he knows all your thoughts — he does not have sufficient ambition to change his ways.

"Every *bachtur* has to have room to retreat, the possibility of bouncing back in the area in which he failed, and in a self-respecting way."

Once, when Father was out of town, someone came to tell him that two boys from the yeshiva were standing at a nearby intersection, trying to hitch a ride.

"His prime principle was: Don't catch people in their errors; don't say everything you think. Sometimes you have to not see ... not hear ... and not react.

"As long as the student doesn't know everything you know about him, he's capable of listen-

שמענו ממנה שום צעקה. זולת במקרה של סכנה, ובכדי למנוע את הילד מדבר מסוכן, אבל מעולם לא הטיחה עלבון כלשהו. וממש לא שמענו ממנה מעולם שום מלה שאינה "דיין שְׁפָרְיִין" - גקי שבנקי.

ואם הילד שומע ורואה הנהגה כזאת אצל האבא והאמא, דבר זה משפיע עליו יותר מן הכל. הכלל הוא, שצריכים לתנן בנחת. וכן הוא הדבר לגבי המלמד בכיתה. אם המלמד משפיע על הילדים בדרך זו שדברנו, ומכבד את הילד, והילד שומע ורואה אצל המלמד, סוג הנהגה כזו, ואינו רואה עליו שום כעס ואינו שומע ממנו שום זלזול, רק שמכבד את התלמידים, זהו מה שנקרא "חינוך לדרך ארץ". שהיא הדרך הכי טובה והכי מועילה לתנן. באופן כזה.

"שותא דעוקא בשוקא, או דאבוא או דאימיה" (סוכה נג ב). ילד מדבר ברחוב באותו אופן שאביו ואמו מדברים בבית.

23

23

ה"ר *מקשה בטיים

בה בילגה שהסירה דתה והלכה נשאת לסרדיזום אחד ממלכי יוונים כשנכנסו יוונים ליהודי היתה מכעזת במסורה על גבי הכובע ואמרה לוקוס לוקוס עד מתי אתה מכלה ממון של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הרחץ וכששמעו הכמים כדבר קבעו את סבוקה וסחבו את הלונה יש אמרים משמרתו שהיה לבא ונכנס ישבב ארצו עמו וישמש תורתו אעים ששכני הרשעים לא נשחברו שכני בילגה נשחברו שבילגה לעולם וילקח בדרום וישבב אהיו בצפון בשלמא למיד משמרתו שהיה לבא דיינו דקנסין לכולה משמר אלא למיד כדים בה בילגה שהמירה דתה משום ברתיה קנסין ליה לדידיה אמר אבוי אין כדאמרי אינשי שותא דעוקא בשוקא או דאבוא או דאימיה ומשום אבוא ואימיה קנסין לכולה משמרה אמר אבוי איי לדיש איי לשכני טוב לצדיק טוב לשכני (שנאמר אמרי צדיק כי טוב כי פרי מעליהם יאכלו):

13

24

24

א קודם שיתחיל ללמוד או לומר דברי תורה יברך ברכת התורה. ומאד * מאד צריך האדם לזהר בה, להראות שהתורה היא חשובה בעיניו ונהנה ממנה כמו שמברך על כל הנאותיו א, ואם אינו מברך עליה אינו זוכה לבן תלמיד חכם, שזה עונשו מדה במדה (גרים טו ע"א), שמאחר שאינו מברך עליה מורה שאין קורא בה לשמה ואינו משמח עמה ולא נהנה בה, אלא היא בעיניו כאומנות בעלמא, לפיכך אינו זוכה לשלשלת הנמשך לעוסק בה לשמה, וכתוב וישעה ג, אן לא ימושו מפיד וגו' א. ואסמכתא אקרא דירמיה שאמר ג, אן מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ, וכתוב בתריה וס' יבן ויאמר ה' על עזבם את תורתו וגו' ולא שמעו בקולי ולא הלכו בת, ואמרו ר"ל (גרים טז) דהכי פירושא דקרא מי האיש וגו', והכי קאמר הנביא דבר זה נשאל לחכמים ולגבאים ולמלאכי השרת שהם כולם נכללים במלות חכם ונכון ואשר דבר פי ה' אליו, וכולם לא יכלו לפרש על מה אבדה הארץ ר"ל על מה אבדה הארץ את החכמה שלא יוולדו בה עוד, עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנאמר (שם) ויאמר ה' על עזבם את תורתו וגו', וסיים ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה לומר שלא היו מברכין על התורה תחלה. ונראה שפירושו הלכו מלשון טיול ושעשוע כמו והתהלכתי בתוכם ויקרא כו, יבן, כלומר שלא חשבו לימורה לטיול והנאה רק לאומנות ושללא לשמה, ולא רצו לפרשו על עזבם את תורתו ממש, דא(ל)כ למה לא פירושה החכמים שבורו, שהרי הדבר גלוי וקל הוא להבין שעל עזבת התורה נאבדה ונחרבה הארץ, אלא ודאי לפי

אמר

רבי הונא "הרגיל בנר הויין ליה בניס תלמידי
 חכמים תוהיר במוזה זוכה לירדה נאה הוהוד
 בציצית זוכה לשלית נאה הוהיר בקידוש
 היום זוכה וממלא גרבי יין רב הונא הוה
 רגיל דהוה חלוף ותני אפתחא דרבי אבין
 נגרא הוא דהוה רגיל בשרני טובא אמר
 תרי גברי רברבי נפקי מהבא נפקי מינייהו
 רב אידי בר אבין ורב חייה בר אבין רב
 חסרא הוה רגיל דהוה חלוף ותני אפתחא
 רבי נשא דרב שזובי הוא דהוה רגיל בשרני
 טובא אמר נברא רבא נפק מהבא נפק
 מינייהו רב שזובי

21

אמר

בנים

תלמידי חכמים • דכתיב (משלי ו) כי
 נר מלוא ותורה אור על ידי נר מלוא
 דשבת ומנוחה בא אור דתורה :

22

אמר

חיא דף כג ע"ב הרגיל בנר הויין כי . כל מיני אור לון תוהיר בתוהיר כמילין כקידוש מוס
 דכל הך חלוף תוהיר פלוין כוונת תלמידי בנר דעיקר התורה כחשה לא קמתי
 נבא מוס רב רגיל דהויין הרגיל אח פשוט לחיות הרגיל בנר ונגזר חכמה לא חזן לקמן כחתי לון
 וזוהר על ג' ברכים נסים כו . על סלין וזוהר כו ודמי :

23

23

אמר

אמר

רבא דרחים רבנן הווי ליה בנין רבנן^(א) דמוקיר
 רבנן הווי ליה חתנוותא רבנן^(ב) דחיל מרבנן
 הוא נופיה הווי צורבא מרבנן ואי לא בר הכי
 הוא משתמען מיליה בצורבא מרבנן :

24

אמר

דרחים • חוהב : הווי

ליה בנין רבנן • (ג) וחהבתו עליהם כאב

על בן :

הסתובב רחם

(ג) ד"ה כו

ליה בנין רבנן

הואיל וחהבתו :

25

אמר - חוהב - חוהב

דרחים דרבנן וכו' פי' (שם) אמר רבא דרחים רבנן
 כל מדות הש"י מדה הווי ליה בנין רבנן דמוקיר
 כנגד מדה ולפיכך מי רבנן הווי ליה חתנוותא רבנן
 שאוהב רבנן וקשורה דחיל מרבנן הוא גופיה הוי
 נפשו בתורה. כי מי צורבא מרבנן ואי לא בר
 שאוהב את אחר נפשו הכי הוא משתמען מיליה
 קשורה בו זוכה שיהיו בצורבא מרבנן.

He went out to the place together with the informer, came close enough to see the boys standing there — and immediately turned back.

His companion asked, "Isn't it worthwhile for the Rav to go over to the boys and reprimand them?"

"I already know what I know," he replied. "They don't have to know that I know."

26

26

אמר חוהב - חוהב

רבי הושע בן יוד אמר כל הרגיל
 לעשות צדקה (ג) זוכה הויין לו בנים בעלי חכמה בעלי עושר בעלי אגרה בעלי זבחה וכו' וכו'
 רבא חייס בעלי עושר וכו' צדקה בעלי
 אגרה וכו' וכו' כתיב וכו' וכו' וכו' וכו'
 יתכן כבוד חכמים יתחיל

27

אמר חוהב - חוהב

וכי שרגיל במצוה זו בתמידות, זוכה עבור זה להיות לו
 בנים פעלי חכמה, פעלי עושר, פעלי אגדה, כמו
 שאמרו חז"ל (בבא בתרא ט): וכי יהושע אומר: כל הרגיל
 לעשות צדקה, זוכה לבנים (י) פעלי חכמה, פעלי עושר,
 פעלי אגדה. פעלי חכמה, דכתיב (משלי כא, כא): "רדף צדקה
 וחסד יקצא חיים" ודכתיב גבי חכמה: "כי מוצאי קצא
 חיים" — רש"י. פעלי עושר, דכתיב (שם): "צדקה" פעלי
 אגדה, דכתיב (שם): "וכבוד". כתיב הקא: "וכבוד", ודכתיב
 הים: "קבוד חכמים יתחלו". והינו, מתוך שהם דרשנים,
 מושקין לבו של אדם, והכל מקבדין אותם. כן פרש רש"י.
 וכי יהושע נקט צדקה, והוא הדין חסד, דהא בקרא כתיב:
 "רדף צדקה וחסד". ונקט צדקה לבד, לאשמעינן דסיפא
 דקרא: "יקצא חיים צדקה וכבוד", אכל חדא וחדא קאי.
 ולא דוקא משניהם ביחד.

28

אמר

וכן החמה על האנשים שמחפשין סגלות שילדו להם בנים.
 ומציאין על הסגלות פמה וכמה רובלי קסף, ויש שמוציאין למאות
 ולאליפים, כל אחד לפי עשרו — יותר טוב שיעשו סגלה הנמצאת
 בדברי חז"ל, הניו שיתעסקו סמיד במדת הצדקה, לעזר לעניים במה
 שיוכלו, להיות מן המעשים שהוא גדול מן העושה [הן בענין פרנסת
 חייתם, וגם לגדל את בניהם ולהקניסם לתלמוד תורה, שבעבור זה
 זוכו לבנים בעלי תורה, וכמו שנתבאר]. או שיעשו גמילות חסדים
 קבוצ (מקמונים, או שיקרוו אחרים שיעשו בענין זה). ויתעסקו בו
 סמיד. כי עקר המצוה הוא העסק התמידי. שהאדם מרגיל גופו לזה,
 וכמו שמורה לשון הכתוב: "רדף צדקה וגו'". ובזכות זה יתנהג השם
 יתקדף עמו גם כן במדת צדקה וחסד, וימלא רצונם קוה. כמו
 שאמרו חז"ל דזוכה עבור זה להיות לו בנים וכו'. וכן עשו הרבה
 אנשים בזמננו, והצליחו בזה.

29

אמר חוהב - חוהב

שם זוכה לבנים בעלי חכמה בעלי עושר בעלי כבוד. נ"ל
 בס"ד זוכה לזה מדה כנגד מדה, הוא החיה את העני זוכה לבעלי
 חכמה, דכתיב בחכמה (קהלת ז י"ב) והחכמה תחיה בעליה, הוא
 חסר ממונו ועושרו בצדקה זו, זוכה לבנים בעלי עושר, הוא כיבד
 את העני בצדקה זו שנתן לו שלא נתבזה בעיני הבריות, זוכה
 לבנים בעלי כבוד.

ומלחך עפר בלשוננו כדי שלא יבא אחד מהם לידי עברה ולידי דבר מכוער, אמרו לו יצאת אותה שנה שלמה עד שבא עורא והעלה חקביה את ישראל מבבל והעלה אותו כהן ולא נכנס הבית לעולמו עד שראה כתובים גדולים ופרחו פתוחה מכניו וכני בניו עד חמשים שנה ואחר כך נכנס לעולמו, ועליו הוא אומר כשה' עשה טוב וכתוב כשחור בה' עדי עד (ישעיה כו, ד) ששני עולמות שלו שנאמר כי כח ה' צור עולמים, וכל הבורחים בשמו כאמת לא יכרשו לעולם וכן תנא אומר בדרך הגבר אשר יבטח בה' וגו', והיה כעין שתול על פלגי מים וגו' (ירמיה י, ח):

38

אזכורו כקורבן חנוכה זא' קס' קס' קפ'

ביצד ניתן להצליח בחינוך הילדים?

במאמר הקודם עסקנו בחשיבות העצומה לחנך את הילדים בחינוך טהור וזך, וזה הערובה להצלחה בחינוך. אמנם זאת צריך לדעת, עם כל החינוך הטוב והטהור שיתן האדם לילדיו, אם לא יוסיף עמו דבר חשוב לא יצליח, והוא – "תפילח":

הצלחת מרן הגרי"ז בחינוך ילדיו

מספרים שפעם בא אחד מגדולי ראשי הישיבות, לבקר את מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, ומצאו שיושב עם בניו ומוסר להם שיעור, ומדקדק עמהם כל אחד כפי מדרגתו, ולעומת זה בניו של אותו ראש יושבה נתפסו לקומניסטים וירדו מהדרך, ולא זכה שבניו ישבו ויהגו בתורה.

שאל הראש ושיבה: יאמר לי הרב, מה סוד ההצלחה של החינוך שלך עם בניך? אמר לו הגרי"ז: הצלחה בחינוך חבנים! האם מי שתוא יכול לומר שיש לו הצלחה בחינוך? זה רק תחלים ודמעות!...

וכן סיפר בנו הגאון רבי רפאל הלוי זצ"ל, באחד הפעמים שיצא עם אביו לטייל כדרך לצורך בריאותו, באמצע הטיול הופיע יחודי אחד לקראתם, ואמר לרב: מקטא אני בכס, אחרי השואה האיומה, היו בכל בית ובית אבידות בנפש, וכמעט בכל משפחה יש אחד שיצא לתרבות רעה, אשריכם שזכיתם לזרע בירך ה', שכל בניך לימודי ה' וכולם למדנים ויראים.

חגרי"ז כאילו נאלם דום, ולא הגיב מאומה, והלח פנה וחלך לדרכו, והם המשיכו לדרכם. והנה קרוב לגמר הטיול, לפתע פנה אליו ואמר: היחידים המה כמה נהרי דמעות שפכתי, בעמדי ליד עריסות ילדיו בקטנותם, הייתי מתפלל ובוכה לפני רבש"ע, שיעלו הילדים ויתעלו בתורה ויראת שמים!

ומעין זה מסופר, שפעם אמר לו מאן דהוא שהצליח מאוד בחינוך בניו, הגיב מרן הגרי"ז ואמר: אני הצלחתי? חקביה עור לי! וכי יודע אתה כמה בכיות ותמלות השקעתי, אחריים מנדנדים העריסה ושויים, ואני במקום זה אמרתי תהלים! ולא זו בלבד, אלא אמר עוד: לא עבר עלי שמונה עשרה אחד יבש בלא דמעות!

אמר תלמיד חכם אחד, בדרך כלל בני אדם מתעוררים להתפלל על הצלחת ילדיהם בתורה וביראת שמים, כאשר הם כבר עוסקים בלימוד, ואימתי בוכים על בניהם? כאשר הם נוחרים אכזבות ומפח נפש רח"ל.

ממעשה זה למדים אנו, שזמן התפילה וחבכי הוא הרבה הרבה קודם עוד בראשית דרכם, בעודם בעריסה: כאשר מתעוררים להתפלל ולבכות בראשית צמיחת הילד, או אז מתקיים הפסוק טוב אחריית דבר מראשיתו.

מסופר על הגאון רבי זאב ציציק זצ"ל, מיקירי ומגקיי הדעת שבירושלים, שנכנס ביום ח"חלקה" של בנו הקטן בחגיעו לגיל שלוש שנים, אל מרן הגרי"ז זצ"ל, ובקש ברכה עבור הילד.

בניו ת"ח, התורה

מתקשרת עמו. כי אין ספק שגששו של אדם קשורה בבנו לגמרי, וכמו שהוא היה עושה אוהב את החכמים ונפשו קשורה בהם, יהיה לו קשור לגמרי אל התורה. ומאן דמוקיר רבנו, בשביל שהיה מכבד את התורה, ראוי שיהיה מכובד מן התורה, כמו שכתוב (שמואל א' ב') כי מכבדי אכבד, וכמו שאמרו ז"ל (אבות פ"ד) המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות ומביא הכתוב הזה כי מכבדי אכבד. ומפני זה יהיה חתונתא דרבנו, שחתניו הם כבודו לבד, ואין דומה לבן שהוא דבר עצמו ובשרו של אדם, אבל חתונתא הם כבודו, כמו שנקרא בגדי אדם מכבדותי שר' יוחנן קרא למאני מכבדותי (שבת ק"ג א') שהם דביקים באדם, וכן חתניו דביקים הם על ידי קידושין בבנותיו שהכבוד הוא נראה לעינינו, וכדכתיב (שמואל א' ט"ו) כבדני נא נגד זקני עמי, וכן חתניו הם כבודו בלבד [נגד הבריות] ודבר זה ידוע. ומאן דדחיל רבנו הוא עצמו יהיה צורבא רבנו, וזה מפני שהירא מן אחר מבטל עצמו לגמרי נגד אותו מי שהוא ירא ממנו. שמחשיב את זולתו והוא אינו נחשב לכלום, שאל"כ לא היה ירא ממנו כלל. אבל יראתו מורה שהוא מבטל עצמו אל זולתו, וכאלו אינו (עושה) רק אותו תאחר. ולפיכך מי שהוא ירא מדרבנו הוא לגמרי דבק בדרבנו, שהרי אין מחשיב מציאתו לכלום נגד רבנו. ואינו דומה אל שני [אחיהם] אע"ג שהם דביקי ומתחברים זה לזה, יש לכל אחד ואחד מציאות בפני עצמו, ומאחר שיש לכל אחד ואחד מציאות בפני עצמו, הרי אינו אותו שהוא אוהב לגמרי. אבל מי שהוא ירא מאחר הוא מבטל עצמו לגמרי אל אותו שהוא ירא ממנו. ולכך הוא עצמו יהיה צורבא מרבנו. ואי לאו בר הכי לישתמעין מיליה כמו צורבא מרבנו. דבר זה מתיחס אל ת"ח בפרט יותר מכל, וזה כי החמרי משתמע אל השכלי כאשר ידוע, ולכך אמר דלישתמע מיליה כמו צורבא מרבנו. כי זה שהוא דחיל מרבנו הוא מתקרב אל השכלי, וכאשר לאו בר הכי שיהיה ת"ח שהוא שכלי, [אז] הוא קרוב אל מדריגה זאת ויהיו נשמעים דבריו ודבר זה ג"כ ברור (*).

7

Ray Pam pg 128

IN THE ABOVE ADDRESS, RAV PAM DWELLED ON THE CRUCIAL topic of *shalom bayis*:

Shalom Bayis A home blessed with *shalom bayis* — where there is only love and concern among husband, wife and the entire family — is a home where the priorities are in order. The central focus of the household is the children. Such a home recognizes that its primary purpose is to forge another link in the chain of generations to be servants of Hashem. The Steipler,²⁷ זצ"ל, once said that the spiritual resources needed to merit good children were "50% *tefillah* and 50% *shalom bayis*."

11

עשרה שנים קפ"ח קפ"ח קפ"ח קפ"ח קפ"ח

מא"י רבי אליהו מעשה ככהן אחד שהיה ירא שמים כחהו והיו לו עשרה בנים מאשה אחת ששם זכרים וארבע נקבות ובכל יום היה מתפלל ומשתחו

מאי ר' י' שאלה דהר"א פ' 268

לסיום שיחתנו אורתי עזו ושאלתי את הנהייע רבי מרדכי עוקרמן שליטי"א את השאלה שהססתי לשואלה עד עתה את מי ששוחחתי עמו על החפץ חיים. כמה התבטאת מיוחדותו של מרן החפץ חיים, הלא הוא חי ופעל בדור זעה, דור שהיה מלא ונזיש בגזולי דעה, בשדי התורה, גאונים וצדיקי אמת. במה אייך בכל זאת התייחד חז"ח בדור שכזה, מהו הסוד שכל שמתרחקים והולכים אנו מתקופתו גובר הצמאון וההתענינות לדעת עליו עוד ועודו השאלה נשאלה ונפלה שתיקה. ניכר היה שרבי מרדכי שוקל את דבריו כעת חייטב, בטרם יענה על שאלה זו. כסקי הזמן הקנצריצים שלא חסרו בשיחתנו, נתנו לי את השהות המספקת להעיף מבטים סביבי, ולהדהם מהפשטות וחצניעות שאופפת את חבית בו אני שווה בעת. הכל כה פשוט ודל כיאה לתלמידו של ח"חפץ חיים" ולשוטים בצל קורתו בראד"ן.

43 אילכות בסוכה סוכה א' ק"ג

כא פעם אדם אחד אצל מרן חסטייפלר וצ"ל וביקש ברכה על הצלחה בחינוך ילדיו, ענה לו מרן ואמר: צריך שאתה תתפלל! מה אתה חושב שבלי תפילה אפשר להשיג משהו? עד היום אני מתפלל כל יום על בני שליטי"א! והיה זה כאשר בנו הגאון שליטי"א כבר היה בן חמישים ושתים שנה!! (יתרת חיים).

אמר לו הרב מבריסק: ודאי רוצים אותם ברכת, שיגדל הילד לתלמיד חכם וירא שמים. נו, תלמיד חכם הוא יהיה כפי ערך שילמד איתו האבא. וירא שמים הוא יהיה כפי ריבוי הדמעות שתשפוך האמא...! ויפנינו הגר"י.

42 שאלה בקדוש שלר באותיות א"ל ו"ו

כו. ותמיד תהיה תפלה שגורה בפי אב ואם. להתפלל על זרעם, שיהיו לוקדי תורה. וצדיקים. ובעלי מדות טובות, ויבנו במאד על זה בברכת התורה - 'ונתנה אנחנו וצאצאינו' כו, וכן בכרפת אהבה רבה - 'אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו וכן בלבנו' כו, 'יחשוב גם כן על זרעו וזרע זרעו עד עולם. וכן כשאומר 'למען לא נגע לריוק ולא נלד לפקלה', בכל מקומות פאלה ועשה תפלתו קבע. בכל לקבו ובכל נקשו. וכן איתא בילקוט (שמעוני ח"ב רמז השכ"ט) בפסוק (תהלים לו, ג) 'בטח בה' גו', זה לשונו: תנא רבי אליהו, מעשה בכהן אחד שהיה ירא שמים בסתר, והיו לו עשרה בנים מאשה אחת. ששה זכרים וארבע נקבות, ובכל יום היה מתפלל ומשתטח ומלחח עפר בלשונו, כדי שלא יבוא אחד מהם לידי עברה ולא לידי דבר מכער. אמרו, לא יצאת אותה שנה שלמה, עד שקא עזרא והעלה הקדוש ברוך הוא את ישראל מבבל, והעלה אותו כהן, ולא נכנס (אותו) [הכהן] לעולמו, עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהנה מבניו ובני בניו עד חמישים שנה, ואחר כך נכנס לעולמו, ועליו הוא אומר (שם) 'בטח בה' ועשה טוב' כו, (עכ"ל הילקוט).

40 שאלה בקדוש מסכת קמ"ב איתא ק"א

קלב. וביותר צריך זרוו להתפלל שיהיה לו זרע קשר עד עולם, ואגב. כל צרכיהם וזווגם, מה יצא הדבר. ולפי אומר, שעת רצון לתסקלה זו בערב ראש חדש סיון, הוא התרש שבו נתנה התורה, ואז נקראים בנים לה' אלהינו. וראוי לישב בתענית פיום ההוא, הוא ואשתו, ויחפורו בתשובה, ויתקנו כל עניני הבית, אסור והתר, וטמאה וטהרה, וכל הענינים, ויתנו צדקה לעניים הגונים. ואם אפשר לקעל להתענות אז הפסקה ^{ק"ב}, מה טוב ומה נעים, ועל כל פנים יהיה תענית גמור בכל דיני תענית צבור.

וזו הנקסא של התפלה:

41 משנה בסוכה סיון א' ס"ב

(ו) ואשר בהר. ותמיד תהיה תפלה האב והאם שגוריה פניהם להתפלל על צניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מדות טובות ויכוין מאוד בברכת אהבה רבה ובברכת התורה בטעה שאומרים ונהיה לחנו ואלהינו וכן כשאומר בוצא לזיון למען לא יונע לריוק ולא ללד לבהלה: